

LAPPEENRANNAN KAUPUNKI

Loppuraportti

PAIKALLISMUSEOT NYKYAIKAAN

1.6.2011-31.12.2011.



Hankkeen nro 2011_0013
Etelä-Karjalan museo
Etelä-Karjalan liitto

Sisällys

1.	Paikallismuseot nykyaikaan – hankkeen kuvaus	2
1.1	Kuvaus hankkeen tavoitteista	3
1.2	Toimenpiteet.....	3
2.	Organisaatio	4
2.1	Hankkeen henkilöstö	4
2.2	Ohjausryhmä	4
2.3	Yhteistyökumppanit	4
3.	Selvitys toteutuneesta rahoituksesta ja kustannuksista	5
4.	Hankkeen määrällisten tavoitteiden toteutumien, tulokset ja vaikuttavuus	5
5.	Tiedottaminen	7
6.	Selvitys toiminnan jatkumisesta hankkeen päätyttyä	7

1. Paikallismuseot nykyaikaan – hankkeen kuvaus

Paikallismuseot nykyaikaan –hanke on suunniteltu toteutettavaksi kahdessa osassa vuosina 2011-2012. Hankekokonaisuuden tavoitteena on luoda EEMU – Elävä Eteläkarjalainen museoympäristö kehittämällä uusia toimintamalleja, päivittämällä Etelä-Karjalan museoportaalia elävällä kuvalla sekä käynnistämällä toiminnallisen museon aktiviteetteja.

Paikallismuseot nykyaikaan –hankkeen pohjana oli vuonna 2000 tehty Etelä-Karjalan paikallismuseostrategia sekä 2002-2003 tehty kartoitus Etelä-Karjalan Museo-opasta varten. Siinä kerrotaan myös muista kulttuurikohteista, mutta yksityisten, yhdistysten tai kuntien ylläpitämää museaalista kohdetta siinä mainittiin 36.

Kuntaliitosten myötä iso osa paikallismuseoista on siirtynyt suurempien kuntien kulttuuritoimen alaisuuteen. Valtion ja kaupunkien omistamat museot on otettu kartoituksessa huomioon, jos niitä pidetään avoinna vapaaehtoisvoimin tai niiden ylläpitoon etsitään vapaaehtoistyövoimaa. Kartoitukseen kuuluvat myös erikoismuseot, joita pitävät avoinna yhdistykset. Kartoituksen ulkopuolelle jäivät museot, joiden toiminta on lakkautettu.

Vain osa kohteista on kotiseutumuseoita. Osa hankkeeseen kuuluvista museoista on niin sanottuja erikoismuseoita, joiden näyttelyt rakentuvat jonkin tietyn teeman ympärille. Näissäkin museoissa toiminta on lähtenyt innokkaista esimerkiksi ilmailuhistorian harrastajista. Museo-sana on jäänyt kartoituksessa huomioitujen kokoelmanäyttelyiden nimeen, koska se on tuntunut olevan

informatiivinen tapa kertoa kävijöille miten kokoelmaa voidaan katsoa ja miten siihen suhtaudutaan.

Hankkeen keskeiset toimenpiteet suoritettiin ajalla 6.6.2011 - 4.11.2011. ja sen tulokset julkaistaan sähköisenä ja paperiversiona.

1.1 Kuvaus hankkeen tavoitteista

Hankkeessa kartoitettiin Etelä-Karjalan alueen paikallismuseoiden toimintaa ja tulevaisuuden näkymiä. Samalla kartoitettiin potentiaalisia yhteistyökumppaneita ja pohdittiin mahdollisia uusia toimintamuotoja kohteisiin. Kesällä 2011 alkanut vaihe on toiminut esikartoituksena jatkohankkeelle, jossa voidaan keskittyä erilaisten toimintamallien kehittämiseen paikallismuseoissa.

Hankkeen ensimmäinen vaihe käsittää noin 30 Etelä-Karjalan paikallismuseon ja museaalisen kohteen nykytilanteen ja toimintaedellytysten kartoittamisen sekä niiden kehittämismahdollisuuksien arvioimisen. Kartoittamisessa käytetään hyödyksi valtakunnallisesti kerättyä aineistoa paikallismuseoista sekä Paikallismuseon työkirjaa, jonka Suomen maakuntamuseotutkijat ovat laatineet. Tuloksena on täytetty työkirja jokaiselle museolle sekä maakuntamuseolle raportti, jossa on kattava selvitys paikallismuseoiden tilasta ja ehdotuksia niiden toiminnan kehittämiseen.

Lähtökohtana oli huoli paikallismuseoiden kävijäpula ja lakkauttamisuhasta. Resurssien puutteen vuoksi pelkona on museoiden sulkeminen ja esineistön siirtäminen jonnekin varastoon.

Paikallismuseot nykyaikaan -hankkeen tavoitteena on löytää erilaisia keinoja pitää pienmuseoiden kokoelmat avoimina yleisölle.

Paikallismuseoiden toiminnan kehittämistä varten tarvitaan suunnitelmallinen ote, jossa otetaan huomioon kunkin museon yksittäiset tarpeet. Samalla arvioidaan Etelä-Karjalan alueen paikallismuseoiden kokonaiskuva ja kehittämismahdollisuudet.

1.2 Toimenpiteet

Hanke kiersi kesän 2011 Etelä-Karjalan kymmenen kuntaa tavaten niiden paikallismuseokohteiden ylläpitäjätahoja ja potentiaalisia yhteistyökumppaneita. Hankkeen edetessä kartoitettavien kohteiden määrä kasvoi noin 30 kohteesta 37:ään.

Kierroksen aikana paikallismuseotoimijoiden kanssa täytettiin museoammattilaisten laatima Paikallismuseon työkirja. Sen avulla pystytään erittelemään kunkin museon vahvuudet, heikkoudet sekä uhat ja toiminnan kehittämisen mahdollisuudet. Työkirjan lopussa kullekin kohteelle

määritellään keskeisimmät kehittämiskohteet, joita ylläpitäjät voivat lähteä resurssiensa puitteissa työstämään.

Museokierroksella saatujen vastausten pohjalta hahmotellaan museoiden toiminnan ongelmakohtia ja niiden konkreettisia kehittämiskohteita ja -mahdollisuuksia. Valtaosassa museoita on huomattu, että tulevaisuuden näkymät riippuvat siitä kuinka pitkään kuntalaiset ja yhteisöt toimivat aktiivisesti museoiden hyväksi.

Esiselvitysvaiheessa kartoitettiin erilaisia mahdollisuuksia toteuttaa hankkeen toiseen vaiheeseen suunniteltuja toimintamalleja. Esimerkiksi selvitettiin oppilaitosyhteistyön mahdollisuuksia ja erilaisten yhdistysten toimintamahdollisuuksia.

2. Organisaatio

Hanketta hallinnoi Etelä-Karjalan museo.

2.1 Hankkeen henkilöstö

Hankkeeseen palkattiin tutkija selvittämään paikallismuseoiden tarpeita. Projektitutkijan lisäksi hankkeen hyväksi työskenteli maakuntamuseon amanuenssi.

2.2 Ohjausryhmä

Hankkeen ohjausryhmään kuuluivat

Jukka Luoto, amanuenssi / Etelä-Karjalan museo
Kristiina Korjonen-Kuusipuro, hankepäällikkö / Etelä-Karjala-instituutti
Pirita Reinikainen, historian opettaja / Joutsenon kotiseutuyhdistys
Pirjo Hietala, / Etelä-Karjalan liitto
Päivi Partanen, museotoimenjohtaja / Lappeenrannan kaupunki

Ohjausryhmän puheenjohtajana toimi Kristiina Korjonen-Kuusipuro ja sihteerinä Anna-Kaisa Ek.

Ohjausryhmän kokouksiin osallistui myös projektitutkija Anna-Kaisa Ek.

2.3 Yhteistyökumppanit

Hankkeessa on tehty yhteistyötä Museoviraston paikallismuseohankkeen (*PAMU*) ja Kotkaniemen kehittämishankkeen sekä Luumäen yrittäjät Ry:n kanssa. Humanistisen ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämissyksikkö ja Saimaan ammattikorkeakoulu tekevät yhteistyössä hanketta nimeltään *Periskooppi – luovien alojen ja matkailun verkosto*. Heidän kanssaan on kehitteillä yhteistyötä toiseen vaiheeseen liittyen. Yritysyhteistyötä on kehitetty erityisesti kulttuurialan yrityksen Teemataide Tmi:n kanssa. Näiden lisäksi paikallismuseoiden työkirjaa täytettäessä koolle on kutsuttu mm. opettajia, rehtoreita, paikallisten käsityöyhdistysten sekä Marttaliiton ja Lions Clubin edustajia.

Etelä-Karjala-instituutin *Maaseudun merkkipaalu* -hankkeen kanssa on keskusteltu yhteisistä tavoitteista ja tarinoihin liittyvää yhteistyötä on tarkoitus jatkaa sen kanssa. Imatralla toimiva Temuta teatteriyhdistys on kiinnostunut jatkossa tekemään kesäteatteriyhteistyötä paikallismuseokohteisiin.

3. Selvitys toteutuneesta rahoituksesta ja kustannuksista

Lappeenrannan kaupungin hakemuksesta Etelä-Karjalan liitto myönsi hankkeelle rahoitusta 70 % arvioituista kuluista, eli 14 285 €, ajalle 1.6.2011-31.12.2011.

	Arvio	Toteutuneet kulut
Henkilöstökulut	16 973	15 189,86
Matkakustannukset	1 662	1614,31
Muut kulut	650	298,93
Luontoissuoritukset	1 122	998,75
Yhteensä	20 407	18067,85

4. Hankkeen määrällisten tavoitteiden toteutumien tulokset ja vaikuttavuus

Hankkeen tuloksena on kirjallinen raportti paikallismuseokohteista, niiden nykytilasta ja tulevaisuuden kuvista. Siinä on kuvaus kustakin yksittäisestä museosta ja sen ympäristöstä, kokoelmista sekä historiallisista kytköksistä alueelleen sekä erittely kohteiden kehittymismahdollisuuksista.

Jokaisesta museosta jää täytetty Paikallismuseon työkirja paitsi paikallismuseolle itselleen apuvälineeksi toimintaan myös Etelä-Karjalan museolle paikallismuseotoiminnan työkaluiksi. Paikallismuseoiden työkirjat toimivat ohjeistuksena paikallismuseoiden hoidossa. Työkirjassa on selkeästi eritelty museotoiminnan osa-alueita, joten kukin museo näkee helposti omasta työkirjastaan missä on kohennettavaa.

Hankeraportissa on kehitelty paikallismuseoille toimintamalleja, joita niiden olisi helppo ottaa käyttöönsä. Jotta uusia toimintamalleja voitaisiin kokeilla museoissa ja ottaa niitä käyttöön, tarvitaan toinen hanke.

Kierroksella saatiin kuulla, että alueiden asukkaat eivät välttämättä tiedä paikallisista kulttuurikohteista. Mainonnan vähyys ja sen löydettävyyys ovat ongelma. Monet paikallismuseot

eivät tiedä mikä foorumi olisi heidän mainonnalleen tuottoisin, sillä valtaosa mainostuksen kanavista on maksullisia. Etelä-Karjalan museoportaali kokoaa kaikkien alueen museoiden tiedot yhteen paikkaan ja helposti löydettäväksi. Sitä voitaisiin tulevaisuudessa hyödyntää paremmin mainonnassa.

Kartoitusvaiheen aikana selvisi, että paikallismuseokohteiden kehittämisessä tulee ottaa huomioon museokohteen ympäristö. Toiminnan kehittäminen pienissä, vähäresurssisissa museoissa täytyy olla siis kokonaisvaltaista. Keskeinen tarve kaikilla paikallismuseoilla on toiminnan houkuttelevuuden lisääminen. Pelkästään markkinointi yleisölle ei riitä, tarvitaan myös lisää toimijoita pitämään museoita avoinna ja järjestämään tapahtumia niissä.

Joissain hankkeen tavoittamissa kohteissa pienelläkin muutoksella saadaan kohennusta aikaan. Taipalsaaren Hevosajopelimuseoon aloitettiin hankkeen aikana opastustekstien uusiminen. Hankkeen puitteissa huomattiin Nuijamaan kirkonmäen opastetaulujen puutteet ja korjaustarve sekä etsittiin oikea taho, joka hoitaa asian. Tehtävä kuuluu Lappeenrannan kaupungin museotoimelle.

Hanke on osallistunut Parikkalan Hevosajoneuvomuseon siirtämistä koskevaan keskusteluun. Entisessä Saaren kunnassa sijaitseva Hevosajoneuvomuseo täytyy siirtää sen nykyisistä tiloista, koska tilan omistajat tarvitsevat tiloja itse. Uutta paikkaa ei ole vielä päätetty. Hanke tutustui Saaren ravipirttiin, jota kokoelmalle tarjottiin sijoituspaikaksi ja toisaalta hanke on pohtinut voiko kokoelmaa sijoittaa Koitsanlahden piharakennuksiin.

Hankkeen aikana on saatu alulle paikallismuseoiden yhteistyöverkoston kehittäminen. Tarkoituksena on kehittää verkostoa paitsi paikallismuseoiden myös mahdollisten yhteistyötahojen välillä.

Periskooppi – Luovien alojen ja matkailun verkoston kanssa Imatralla kehitetään paikallismuseoiden matkailutoimintaa. Humanistisen ammattikorkeakoulun matkailun opiskelija ideoi Työväen asuntomuseon matkailupalveluiden kehittämistä palvelumuotoilun keinoin.

Yritystoiminnan muotoilu saatiin alulle Joutsenon Pitäjätuvassa. Hankkeessa ollaan oltu mukana muotoilemassa sopimusta, jonka Etelä-Karjalan museo tekee yrittäjän kanssa. Sopimuksessa täytyy löytää museo- ja yritystoiminnan rajat. Yrittäjä tulee pitämään museossa hyvinvointi- ja kulttuurityöpajoja sekä pitää kohdetta avoinna kesäisin säännöllisesti.

Hankkeen aikana löydettiin teatteriyhdistys, jota kiinnostaa lähteä suunnittelemaan kesäteatteriesityksiä Työväenasuntomuseolle Imatralle.

Paikallismuseokenttä on ottanut projektin hyvin vastaan. Keskusteluissa on ollut mukana innokkaita kotiseutuaktiiveja ja vapaaehtoisia museotoiminnan ylläpitäjiä. Heillä on usein myös runsaasti kehitysideoita omista kohteistaan. Osassa museoita on jo nyt yhteistyötahoja, jotka ovat myös kokeneet hyötyvänsä hankkeesta. Myös uusia yhteistyötahoja on löytynyt helposti.

Hankkeen ensimmäisen vaiheen aikana on herätetty kuntien kiinnostus kehittää paikallismuseotoimintaa alueellaan. Etelä-Karjalan museo on saanut alueen kunnat sitoutumaan jatkohankkeeseen omarahoitusosuudella.

Hankkeeseen palkattiin tutkija-innovaattori ja näin ollen saatiin toteutettua tavoite yhden työpaikan luomisesta. Hankkeen jatkovaiheessa työllistetään ainakin yksi yrittäjä.

5. Tiedottaminen

Hanke on ollut esillä paikallislehdissä sekä Uutisvuoksessa, Vartti Etelä-Karjalassa ja Etelä-Saimaassa. Siitä on tiedotettu yhteistyötahoille ja hankkeesta tullaan kirjoittamaan artikkeli maakunnalliseen Etelä-Karjalan museon yhteistyötahoille jaettavaan Museoviesti-lehteen. Hankkeen tuloksista tullaan kirjoittamaan tiedote valtakunnalliseen museoalan tiedotuskanavaan Museopostiin sillä paikallismuseoiden tilanne on ollut viime aikoina esillä valtakunnallisesti. Hanke osallistuu myös *Maakunnan merkkipaalut* -hankkeen perustamaan Tarinaikkunaan blogitekstillä. 17.10.2011 on järjestetty tiedotustilaisuus lehdistölle. Paikallismuseoyhteyshenkilöille tiedotetaan hankkeen edistymisestä sähköpostilla.

6. Selvitys toiminnan jatkumisesta hankkeen päätyttyä

Hanke on ollut esiselvitysvaihe laajemmalle projektille, jossa päivitetään Etelä-Karjalan museoportaalii ja kehitetään paikallismuseoihin uusia toimintamalleja. Esiselvitysvaiheen aikana on saatu kattava kuva Etelä-Karjalan paikallismuseoiden toiminnasta ja niiden kehittämismahdollisuuksista. Hankkeen aikana ideoitiin mahdollisia toimintoja, joilla paikallismuseoiden lähestyttävyyttä ja yhteistyöverkostoa saataisiin kehitettyä. Jotta hankkeen tulokset saataisiin otettua käyttöön, on oleellista, että saadaan hankkeen toinen vaihe toteutumaan. Toisen vaiheen aikana Etelä-Karjalan museolla on mahdollista olla paikallismuseoiden tukena uusien toimintamallien käyttöönotossa.

Hankkeella tavoitellaan Elävää Eteläkarjalaista Museoympäristöä, jossa pyritään avoimeen, toiminnalliseen ja laaja-alaiseen museoyhteistyöhön, jossa yhdistetään julkisia ja yksityisiä palveluita. Ensimmäisen vaiheen aikana yritystoiminnan kehittäminen paikallismuseoihin on jo saatu alulle. Tästä kehitetään toimintamallia, jonka avulla museot voisivat rohkeammin tuoda

itseään esille myös yritystoiminnan ympäristöinä. Samalla pyritään etsimään rajapintoja yritys- ja museotoiminnan yhdistämiseksi. Monissa kohteissa on ollut ongelmana se, ettei ole osattu määrittellä raameja yritystoimintaan niin, ettei kohteen museoarvo kärsisi.

Jatkohankkeen puitteissa museoportaalista saataisiin kehitettyä paremmin toimiva sivusto, jonka tieto olisi ajantasaista ja informaatio elämyksellistä ja houkuttelevaa. Tätä varten suunnitelmassa on lyhyiden mainosvideoiden teko paikallismuseoista. Videoiden julkistamiseen voidaan käyttää sosiaalista mediaa, jolloin videot saadaan levitettyä laajemmalle. Videot tulisivat esille myös Museoportaaliin.

Yleisön kiinnostuksen lisäämiseksi työstitään myös erilaisia retkiä, joissa kierretään paikallismuseoita. Alueen tunteva opas johdattaa retkeläisiä, joko jalan tai bussilla ja museoita voivat esitellä kotiseutuaktiivit.

Toteutuessaan jatkohankkeessa saataisiin otettua ensimmäisen vaiheen aikana ideoidut toimintamuodot käyttöön ja niistä voitaisiin tehdä toimintamalleja, jotka olisivat kaikkien alueen museoiden toteutettavissa. Yritysyhteistyöhön ja harrastustoiminnan kehittämiseen on toivottu erilaisia malleja, jotka olisivat helposti toteutettavissa.

Kaikkiin hankeraportissa lueteltuihin kohteisiin ei ole suunnitteilla erillistä kehittämistoimintaa, vaan toimenpiteitä suunnitellaan lähinnä kunnittain, sillä paikallismuseoiden lukumäärä vaihtelee kunnissa 1-10 välillä. Jatkohankkeessa valitaan vain muutama kohde joissa tehdään erilaisia pilottihankkeita toiminnan ja kiinnostavuuden edistämiseksi. Näistä pilottihankkeista tehdään kirjallisia toimintamalleja, joita kaikki alueen museot voivat hyödyntää toiminnassaan.

Toimintaa yhteistyökumppaneiden kanssa jatketaan. Etelä-Karjala-instituutin *Maaseudun merkkipaalu* -hankkeen kanssa on pohdittu mahdollisuuksia julkaista heidän keräämiään tarinoita yhteistyössä. Imatralla Työvään Asuntomuseoon liittyen on tarkoitus aloittaa kesäteatteriesitysten suunnittelu keväällä 2012 yhdessä teatteriyhdistys TeMuTa Ry:n kanssa.